

SLOVENSKÁ ŠTATISTIKA a DEMOGRAFIA

SLOVAK STATISTICS
and DEMOGRAPHY

4/2023

ročník/volume 33

Recenzovaný vedecký časopis so zameraním na prezentáciu moderných štatistických a demografických metód a postupov.

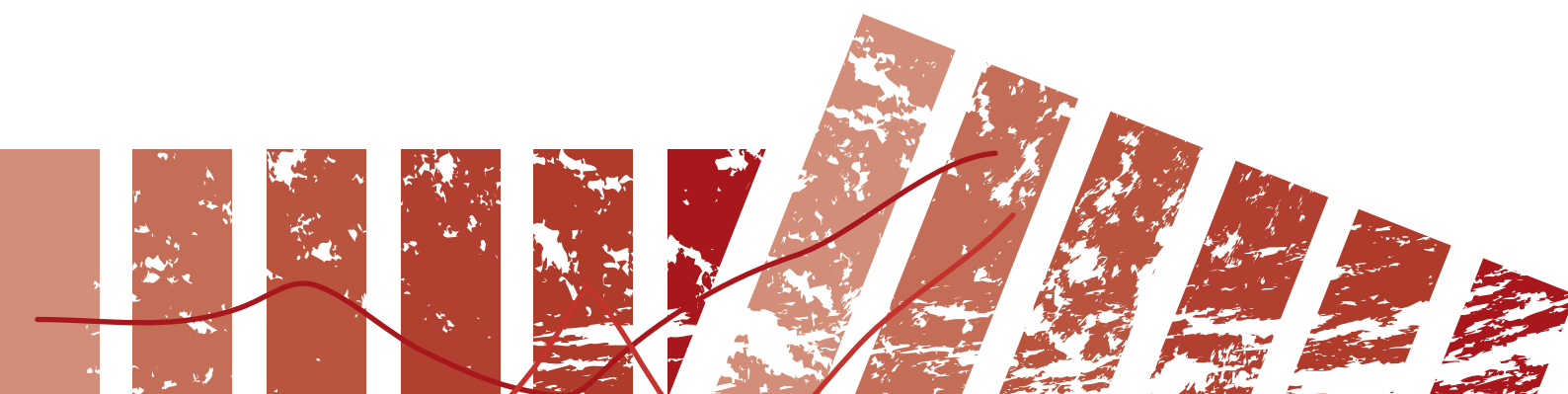
Scientific peer-reviewed journal focusing on the presentation of modern statistical and demographic methods and procedures.

Článok/Article: 1

Typ článku/Type of article: vedecký článok/scientific article

Strany/Pages: 2 – 19

Dátum vydania/Publication date: 15. október 2023/October 15, 2023

Boris VAŇO
INFOSTAT – Výskumné demografické centrum

OBYVATEĽSTVO SLOVENSKEJ REPUBLIKY PODĽA RODINNÉHO STAVU

POPULATION OF THE SLOVAK REPUBLIC BY MARITAL STATUS

ABSTRAKT

Rodinný stav je jednou z charakteristík obyvateľstva, ktoré sa zisťujú výlučne v sčítaní obyvateľov. Analýza v článku je zameraná na hodnotenie vývoja rodinného stavu obyvateľov Slovenska za posledné tri desaťročia s využitím údajov z posledných štyroch sčítaní obyvateľov a na hodnotenie štruktúry a regionálnych rozdielov v rodinnom stave obyvateľov na základe výsledkov posledného sčítania obyvateľov z roku 2021.

ABSTRACT

Marital status is one of the characteristics of population which is obtained exclusively in the population census. The analysis in the article is aimed at evaluating the development of the marital status of the Slovak population over the past three decades using data from the last four population censuses and at evaluating the structure and regional differences in the population's marital status based on the results of the last population census from the year 2021.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

rodinný stav, sčítanie obyvateľov, reprodukčné správanie

KEY WORDS

marital status, population census, reproductive behaviour

1. ÚVOD

Rodinný stav je významná charakteristika obyvateľstva. Rodinný stav obyvateľov vplýva na rôzne stránky spoločenského života a dôležitý je aj pre vývoj reprodukčného správania obyvateľov, pretože reprodukcia je do značnej miery viazaná na rodinu, resp. partnerské spolužitie.

Rodinný stav obyvateľov sa určuje vzhľadom na manželstvo a v konečnom dôsledku závisí od sobášnosti, rozvodovosti a úmrtnosti. V pozadí však stojí veľké množstvo faktorov, ktoré rodinný stav ovplyvňujú sprostredkované cez reprodukčné faktory. Najčastejšie ide o faktory legislatívne, kultúrne a ekonomické.

Slabým miestom tejto dôležitej charakteristiky je skutočnosť, že nepostihuje kohabitácie. Osoby, ktoré žijú v partnerskom zväzku, sa vzhľadom na rodinný stav považujú za slobodné. Prítom osoby žijúce v kohabitácii majú, čo sa týka reprodukčného správania, obvykle bližšie k osobám žijúcim v manželstve ako ku slobodným.

Cieľom článku je komplexné hodnotenie rodinného stavu obyvateľov na Slovensku na základe údajov zo sčítaní obyvateľov, domov a bytov (ďalej ako „SODB“). Analýza rodinného stavu obsahuje hodnotenie vývoja, štruktúry aj regionálnych rozdielov. Zmeny rodinného stavu v čase budeme hodnotiť počas obdobia 1991 – 2021.

Regionálne rozdiely budeme hodnotiť na úrovni krajov SR v roku 2021. Na hodnotenie štrukturálnych rozdielov v roku 2021 využijeme faktory, ktoré významne ovplyvňujú reprodukčné správanie obyvateľov a tým aj rodinný stav obyvateľov – pohlavie, vek, počet živonarodených detí, vzdelanie, národnosť a náboženské vyznanie [1, 2, 4].

2. ÚDAJE A METODICKÉ POZNÁMKY

Všetky údaje, použité na hodnotenie rodinného stavu obyvateľov na Slovensku, pochádzajú z SODB. Vývoj rodinného stavu obyvateľov hodnotíme na základe údajov z posledných štyroch SODB (z rokov 1991, 2001, 2011 a 2021). Štrukturálne a regionálne rozdiely v rodinnom stave analyzujeme na základe údajov z najnovšieho SODB z roku 2021 [6, 7, 8, 9].

Rodinný stav obyvateľov hodnotíme na základe rozdielov v čase (za obdobie 1991 – 2021), regionálnych rozdielov v roku 2021 a rozdielov v štruktúre podľa jednotlivých sledovaných ukazovateľov v roku 2021. Pokiaľ hodnotíme rodinný stav samostatne (či už na celoštátnej, alebo regionálnej úrovni), t. j. bez kombinácie s iným ukazovateľom, využijeme na hodnotenie údaje o celej populácii. Na hodnotenie rodinného stavu v kombinácii s iným ukazovateľom (v našom prípade pohlavím, vekom, vzdelaním, počtom detí, národnosťou a religiozitou) využijeme údaje o obyvateľoch vo veku od 15 rokov. Vynechaním detskej zložky obyvateľstva pri týchto analýzach sa snažíme eliminovať vplyv tej časti populácie, ktorej sa tieto štrukturálne faktory priamo netýkajú, t. j. osoby, ktoré nemôžu mať iný rodinný stav ako slobodný, resp. slobodná, nemôžu mať ukončené žiadne vzdelanie, okrem výnimiek nemajú deti a v sčítaní obyvateľov nemôžu osobne deklarovat' národnosť ani príslušnosť k cirkvi.

V tabuľkách sú uvedené len absolútne počty obyvateľov, relatívne údaje sa nachádzajú v grafoch. V tabuľkách sa nachádzajú aj osoby s nezistenými údajmi. Pri výpočte jednotlivých štruktúr sa však nezistené údaje nebrali do úvahy. To znamená, že do hodnotenia štruktúry rodinného stavu obyvateľov SR sú zahrnuté len tie osoby, o ktorých sa v sčítaní obyvateľov zistili všetky príslušné údaje. Keďže o každej sčítanej osobe je k dispozícii údaj o pohlaví, veku a mieste trvalého pobytu, ide o osoby s nezisteným rodinným stavom, počtom živonarodených detí, vzdelaním, národnosťou alebo náboženským vyznaním.

Z obsahovej stránky sú všetky využívané údaje definované v zmysle SODB 2021 [3].

Rodinný stav vyjadruje právny vzťah obyvateľov vzhľadom na manželstvo, ktorý platí v SR.

Pohlavie je definované ako biologická danosť človeka, môže byť mužské alebo ženské.

Vek sa v SODB zisťuje v dokončených rokoch na základe dátumu narodenia a rozhodujúceho okamihu sčítania. V analýze využívame 5-ročné vekové skupiny a hlavné vekové skupiny (0 – 14 rokov, 15 – 44 rokov, 45 – 64 rokov a 65 rokov a viac).

Región je definovaný na základe trvalého pobytu osoby. V analýze využívame údaje za kraje.

Počet živonarodených detí znamená počet všetkých detí, ktoré sa narodili obyvateľovi živé. V SODB 2021 sa tento údaj prvýkrát zisťoval aj u mužov. Počet živonarodených detí sa zisťoval len u 15-ročných a starších.

Pod vzdelaním sa rozumie najvyššie ukončené vzdelanie. Nie sú zahrnuté deti vo veku 0 – 14 rokov, ktoré vzhľadom na svoj vek nemôžu mať ukončené žiadne vzdelanie. Pod základným vzdelaním sa rozumie ukončený druhý stupeň základnej školy. Stredné vzdelanie bez maturity zahŕňa všetky osoby, ktoré absolvovali učňovské vzdelanie bez výučného listu, s výučným listom alebo s vysvedčením o záverečnej skúške. Stredné vzdelanie s maturitou majú všetky osoby, ktoré absolvovali učňovské, odborné alebo všeobecné vzdelanie ukončené maturitnou skúškou. Do tejto skupiny patria aj všetky formy vyššieho vzdelania. Do skupiny osôb s vysokoškolským vzdelaním patria všetky osoby, ktoré absolvovali vysokoškolské vzdelanie prvého, druhého alebo tretieho stupňa. Skupinu obyvateľov bez vzdelania tvoria osoby vo veku 15 rokov a viac bez ukončeného školského vzdelania.

Národnosť znamená príslušnosť obyvateľa k národu alebo etnickej skupine na základe seabedeklarácie. V analýze využívame pri hodnotení rodinného stavu obyvateľov päť najpočetnejších národností žijúcich na Slovensku – slovenskú, maďarskú, rómsku, rusínsku a českú. Zvyšné národnosti sú zahrnuté do spoločnej skupiny ostatné.

Náboženské vyznanie je členstvo alebo vzťah obyvateľa k cirkvi alebo náboženskej spoločnosti. Údaj je seabedeklaratórny. Pri hodnotení rodinného stavu obyvateľov využívame príslušnosť k štyrom najväčším cirkvám na Slovensku – rímskokatolíckej, evanjelickej augsburského vyznania, gréckokatolíckej a reformovanej kresťanskej cirkvi. Obyvatelia, ktorí sa prihlásili k niektorej zo zvyšných cirkví alebo náboženských spoločností, sú zahrnutí do skupiny ostatné. Skupina bez vyznania zahŕňa všetkých obyvateľov, ktorí sa neprihlásili ku žiadnej z cirkví alebo náboženských spoločností. Z hľadiska interpretácie je dôležité, že bez vyznania neznamená automaticky ateista, aj keď väčšinu obyvateľov v tejto skupine tvoria ateisti.

3. VÝVOJ OBYVATEĽOV SR PODĽA RODINNÉHO STAVU V OBDOBÍ 1991 – 2021

Keď hodnotíme celú populáciu Slovenska, dlhodobo prevládajú slobodné osoby a osoby žijúce v manželstve. Podiel obyvateľov v týchto dvoch skupinách presahuje dlhodobo 40 %. Podstatne nižšie zastúpenie majú v populácii na Slovensku rozvedené a ovdovené osoby, ktorých podiel je dlhodobo nižší ako 10 % (tabuľka č. 1, graf č. 1).

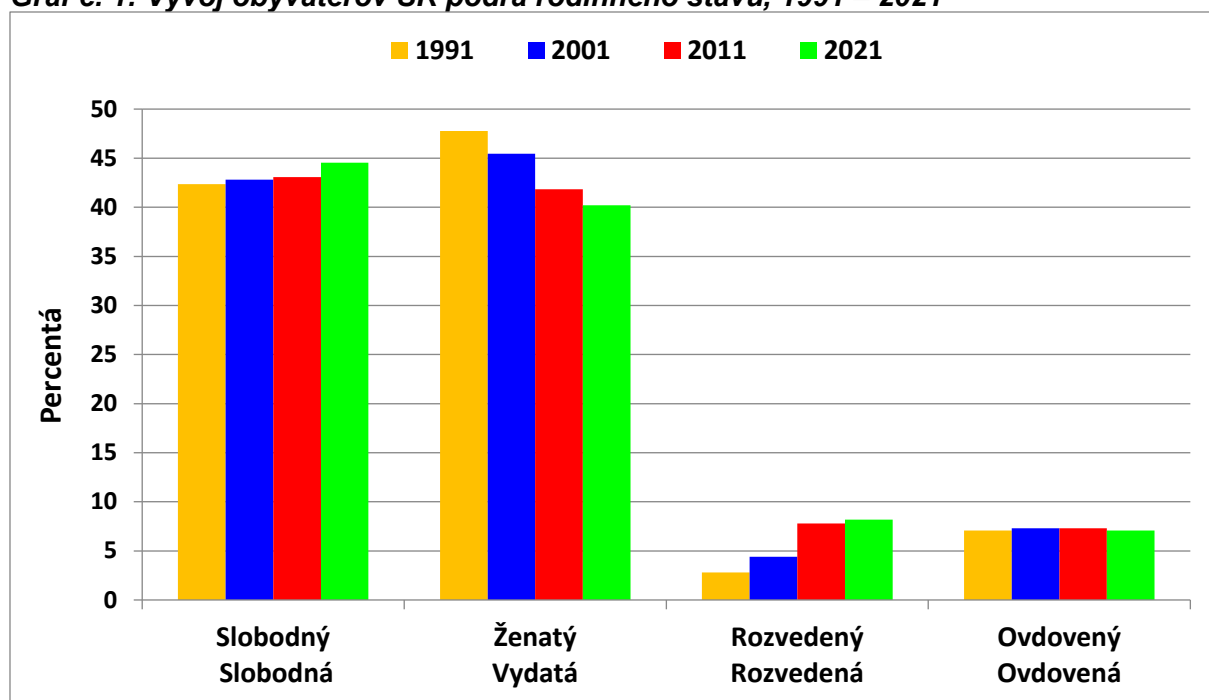
Hlavné trendy v štruktúre obyvateľov podľa rodinného stavu za posledné tri desaťročia možno v zásade vyjadriť ako mierny nárast podielu slobodných, výrazný pokles podielu ženatých, resp. vydatých, výrazné zvýšenie podielu rozvedených a stagnácia podielu ovdovených (tabuľka č. 1, graf č. 1). Ide o logický dôsledok aktuálneho demografického a spoločenského vývoja. Hlavným dôvodom uvedených zmien v štruktúre obyvateľov podľa rodinného stavu je klesajúca sobášnosť, rastúca rozvodovosť a zvyšovanie počtu kohabitácií [1, 2, 4]. Tieto trendy zvyšujú podiel slobodných, resp. rozvedených osôb na úkor osôb žijúcich v manželstve.

Tabuľka č. 1: Vývoj počtu obyvateľov SR podľa rodinného stavu, 1991 – 2021

Rok	Rodinný stav					Spolu
	slobodný slobodná	ženatý vydatá	rozvedený rozvedená	ovdovený ovdovená	nezistený	
1991	2 232 917	2 517 723	147 523	372 451	3 721	5 274 335
2001	2 273 779	2 414 523	233 552	388 392	69 209	5 379 455
2011	2 281 441	2 214 431	412 745	386 707	101 712	5 397 036
2021	2 418 756	2 182 365	444 536	383 625	19 988	5 449 270

Zdroj: Štatistický úrad SR

V období 1991 – 2011 sa podiel slobodných osôb v populácii Slovenska zvyšoval len mierne (intercenzálny nárast o menej ako 0,5 percentuálneho bodu). Výraznejší nárast podielu slobodných evidujeme v období 2011 – 2021 (zvýšenie o 1,5 percentuálneho bodu). Keď porovnáme začiatok a koniec hodnoteného obdobia, podiel slobodných osôb sa v populácii Slovenska zvýšil o 2,2 percentuálneho bodu, čo znamená priemerný intercenzálny nárast o 0,73 percentuálneho bodu.

Graf č. 1: Vývoj obyvateľov SR podľa rodinného stavu, 1991 – 2021**Zdroj: Štatistický úrad SR**

Podiel ženatých, resp. vydatých osôb v populácii Slovenska dlhodobo klesá. Počas sledovaného obdobia sa podiel osôb žijúcich v manželstve znížil o viac ako 7,5 percentuálneho bodu, čo znamená priemerný intercenzálny pokles o 2,52 percentuálneho bodu. Podiel ženatých, resp. vydatých osôb sa v populácii na Slovensku znižoval intenzívnejšie v období 1991 – 2011, aj v období 2011 – 2021 bol však pokles zrejмый.

Podiel rozvedených osôb sa v populácii na Slovensku zvýšil počas hodnoteného obdobia o 5,4 percentuálneho bodu. Vzhľadom na početnosť rozvedených osôb v populácii ide o najväčšiu zmenu zo všetkých rodinných stavov (podiel rozvedených

osôb sa v populácii počas obdobia 1991 – 2021 zvýšil viac ako trojnásobne). Najväčší nárast počtu rozvedených mužov a žien evidujeme v období 2001 – 2011 (o 3,4 percentuálneho bodu), výrazné zvýšenie nastalo aj v období 1991 – 2001 (o 1,6 percentuálneho bodu). V poslednom intercenzálnom období sa podiel rozvedených zvýšil len mierne (zhruba o 0,4 percentuálneho bodu). V priemere dosahoval intercenzálny nárast rozvedených osôb v populácii Slovenska 1,8 percentuálneho bodu.

Najmenšiu zmenu počas analyzovaného obdobia zaznamenali ovdovené osoby. Intercenzálne zmeny podielu ovdovených osôb v populácii sa pohybovali pod hranicou 0,25 percentuálneho bodu, a keď porovnáme začiatok a koniec hodnoteného obdobia, tak podiel ovdovených v populácii zostal nezmenený, pričom tesne presiahol hranicu 7 %.

4. OBYVATEĽSTVO PODĽA RODINNÉHO STAVU V KRAJOCH SR

Regionálne rozdiely na Slovensku sú vo všeobecnosti veľmi výrazné a platí to aj pre reprodukčné správanie obyvateľov [1]. Preto je zrejmé, že viditeľné regionálne rozdiely existujú, aj čo sa týka štruktúry obyvateľov podľa rodinného stavu. Pri hodnotení regionálnych rozdielov v rodinnom stave obyvateľov berieme do úvahy celú populáciu a hodnotíme ju na úrovni krajov¹.

Tabuľka č. 2: Rodinný stav obyvateľov v krajoch SR v roku 2021

Kraj	Rodinný stav					Spolu
	slobodný slobodná	ženatý vydatá	rozvedený rozvedená	ovdovený ovdovená	nezistený	
Bratislavský	319 571	281 411	68 877	41 976	7 702	719 537
Trnavský	242 429	230 151	49 791	41 025	2 612	566 008
Trenčiansky	244 051	239 097	50 706	42 189	1 421	577 464
Nitriansky	289 917	266 555	63 597	55 044	2 787	677 900
Žilinský	307 131	285 568	49 670	48 070	1 174	691 613
Banskobystrický	282 460	233 297	59 584	48 989	1 271	625 601
Prešovský	365 488	346 483	44 237	51 730	993	808 931
Košický	367 709	299 803	58 074	54 602	2 028	782 216

Zdroj: Štatistický úrad SR

Vo všetkých krajoch SR je zachovaná rovnaká základná štruktúra obyvateľov podľa rodinného stavu ako na celoslovenskej úrovni. Najviac obyvateľov je slobodných, nasledujú osoby žijúce v manželstve, ďalej rozvedení a najmenej je ovdovených. Jedinou výnimkou je Prešovský kraj s nízkou rozvodovosťou, v dôsledku čoho je v tomto kraji menej rozvedených ako ovdovených obyvateľov (tabuľka č. 2, graf č. 2).

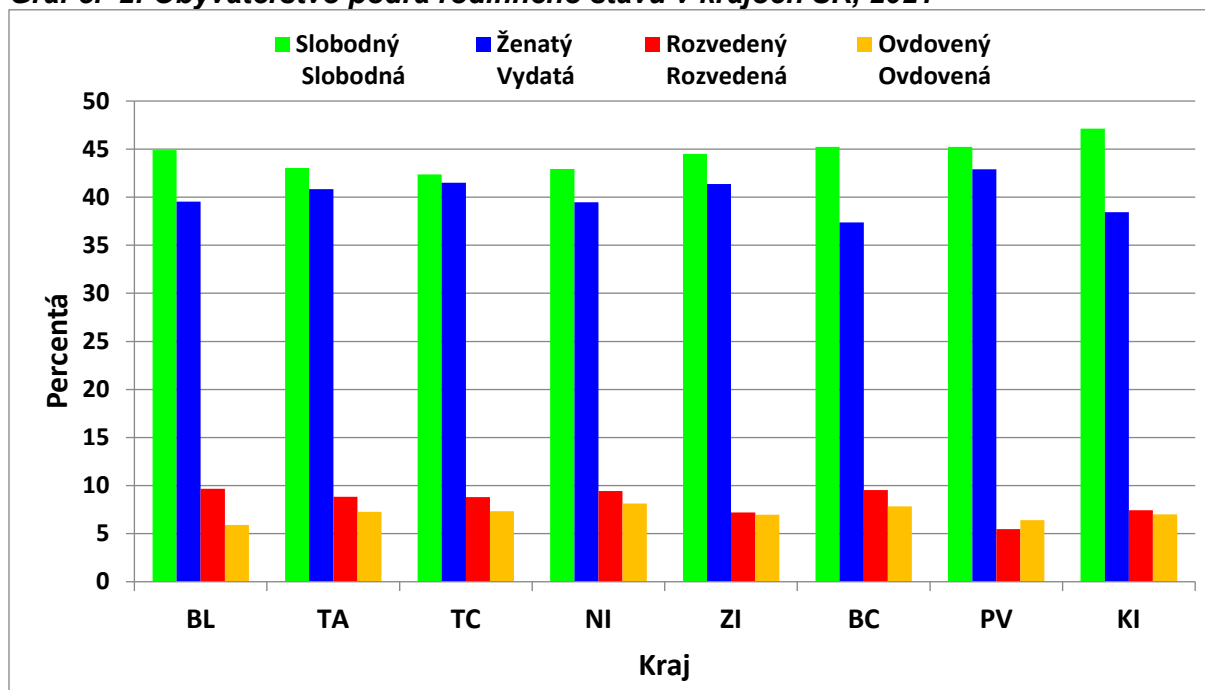
Aj keď základné trendy sú na úrovni krajov rovnaké, regionálne rozdiely sa prejavujú v detailnejšom pohľade na rodinný stav obyvateľov.

Podiel slobodných osôb presiahol v roku 2021 vo všetkých krajoch 42 %. Najnižší bol v Trnavskom kraji, (42,8 %), pod úroveň 44 % bol podiel slobodných aj v Trenčianskom a Nitrianskom kraji. Na opačnom konci sú kraje s podielom

¹ Podrobnejšia analýza (napr. na úrovni okresov) by lepšie prezentovala regionálne rozdiely v rodinnom stave obyvateľstva, rozsahom však presahuje možnosti tohto článku.

slobodných vyšším ako 45 %. Ide o Banskobystrický, Prešovský a Košický kraj, v ktorom je najvyšší podiel slobodných osôb 47,1 %. Vo všetkých týchto troch krajoch je na slovenské pomery vysoká pôrodnosť a tým aj vyššie zastúpenie detí v populácii, čo sa logicky prejavuje aj na vyššom podiele slobodných osôb v populácii.

Graf č. 2: Obyvateľstvo podľa rodinného stavu v krajoch SR, 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR

Podiel ženatých, resp. vydatých osôb sa v roku 2021 pohyboval v jednotlivých krajoch v rozpätí od 37,4 % v Banskobystrickom kraji po 42,9 % v Prešovskom kraji. Podpriemerné zastúpenie osôb žijúcich v manželstve bolo v Košickom kraji (38,4 %), nadpriemerné v Trenčianskom a Žilinskom kraji (41,5 %, resp. 41,4 %).

Podiel rozvedených sa v roku 2021 pohyboval v jednotlivých krajoch od 5 % do 10 %, pričom kopíroval regionálne rozdiely v rozvodovosti. Najnižší podiel rozvedených osôb bol v Prešovskom kraji (5,5 %), relatívne nízky podiel rozvedených bol aj v Žilinskom a Košickom kraji (7,2 %, resp. 7,4 %). Najviac rozvedených (viac ako 9,5 %) bolo v Bratislavskom a Banskobystrickom kraji.

Regionálne rozdiely v počte ovdovených sú najmenšie zo všetkých rodinných stavov. Podiel ovdovených v roku 2021 sa v jednotlivých krajoch pohyboval v úzkom rozpätí od 5,9 % v Bratislavskom kraji po 8,1 % v Nitrianskom kraji. Medzi kraje s nižším podielom ovdovených osôb patrili Žilinský a Prešovský kraj (podiel ovdovených menej ako 7 %), nadpriemerný podiel ovdovených osôb bol v Banskobystrickom kraji (9,5 %).

5. ZÁKLADNÉ ŠTRUKTÚRY RODINNÉHO STAVU OBYVATEĽOV SR

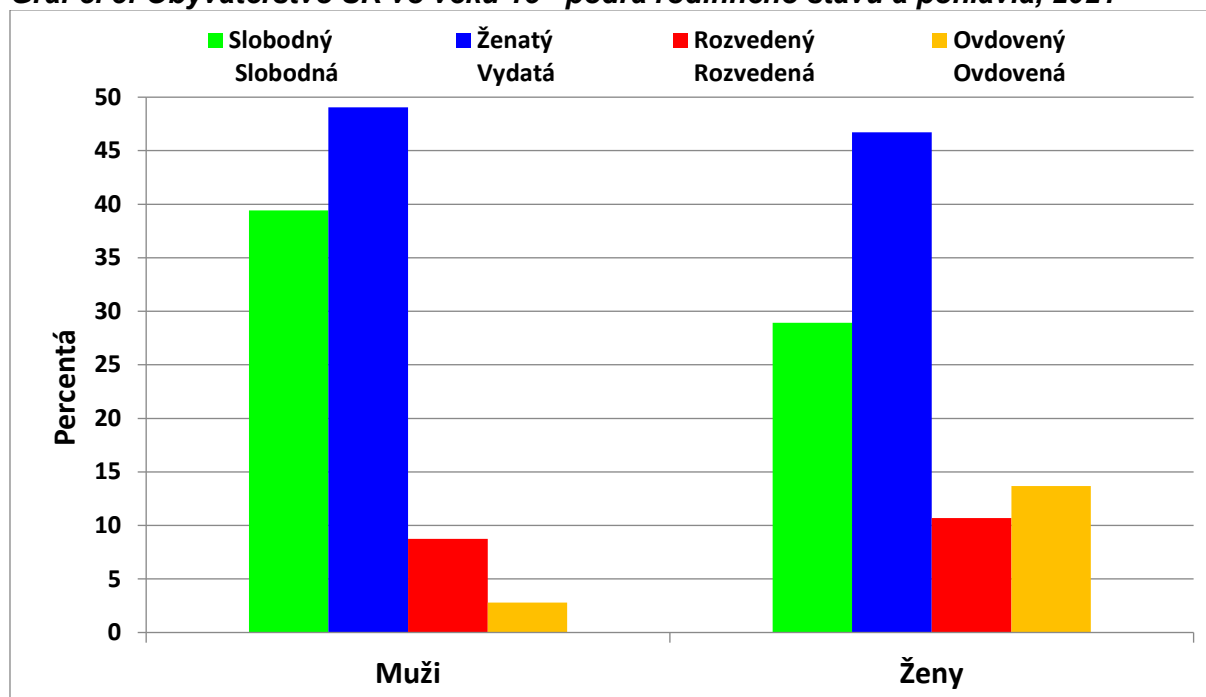
Na reprodukčné správanie obyvateľstva vplyvajú mnohé faktory a tie spôsobujú aj rozdiely v štruktúre obyvateľov podľa rodinného stavu. Ako už bolo spomenuté v úvode, do hodnotenia štruktúry obyvateľov podľa rodinného stavu sme zvolili tie faktory, ktoré významne ovplyvňujú reprodukčné správanie obyvateľov a zároveň sú k dispozícii v SODB 2021.

5.1. POHLAVIE

Reprodukčné správanie obyvateľov sa líši podľa pohlavia, preto sa v závislosti od pohlavia líši aj štruktúra obyvateľov podľa rodinného stavu [1, 2, 4].

Najmarkantnejší je vplyv nadúmrtosti mužov, ktorý spôsobuje, že počet aj podiel ovdovených žien v populácii Slovenska je podstatne vyšší, ako počet a podiel ovdovených mužov. Príčinou vyššieho podielu rozvedených žien v populácii je zas častejšia opakovaná sobášnosť mužov. V populácii Slovenska je dlhodobo výrazne vyšší podiel slobodných mužov ako slobodných žien. Príčinou je hlavne to, že muži vstupujú do manželstva v priemere vo vyššom veku ako aj to, že častejšie neuzatvárajú manželstvo vôbec a zostávajú slobodní. Počet mužov a žien žijúcich v manželstve je v populácii vyrovnaný, rozdiel medzi zisteným počtom ženatých a vydatých osôb v populácii spôsobujú osoby s nezisteným rodinným stavom (tabuľka č. 3, graf č. 3).

Graf č. 3: Obyvateľstvo SR vo veku 15+ podľa rodinného stavu a pohlavia, 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR

U mužov vo veku 15+ tvoria dlhodobo najvyšší podiel ženatí muži, v roku 2021 to bolo takmer 50 % z celkového počtu. Nasledovali slobodní muži, ktorých podiel na celkovom počte v roku 2021 bol o 10 percentuálnych bodov nižší. Rozvedení muži tvorili v rovnakom období 8,7 % z celkového počtu a najmenší podiel na celkovom počte mužov vo veku 15+ evidujeme u ovdovelých mužov (zhruba 2,8 %) (tabuľka č. 3, graf č. 3).

Situácia u žien je odlišná. V roku 2021 bol podiel vydatých aj slobodných žien v populácii 15+ nižší ako u mužov a rozdiel medzi podielom slobodných a vydatých žien bol väčší ako v prípade mužov (u žien to bolo zhruba 15 percentuálnych bodov a u mužov len 10). Ovdovených žien bolo viac ako rozvedených (13,7 % vs. 10,7 %), čo je opačná situácia ako u mužov. Obidva tieto rodinné stavy sú v populácii žien zastúpené vyšším podielom ako v populácii mužov (tabuľka č. 3, graf č. 3).

Tabuľka č. 3: Obyvateľstvo SR vo veku 15+ podľa rodinného stavu v roku 2021

Rok	Rodinný stav					Spolu
	slobodný slobodná	ženatý vydatá	rozvedený rozvedená	ovdovený ovdovená	nezistený	
Pohlavie						
Muži	870 248	1 082 436	192 925	61 773	13 718	2 221 100
Ženy	681 098	1 099 929	251 611	321 852	6 270	2 360 760
Vekové skupiny						
15-44	1 305 511	750 559	104 280	5 420	11 390	2 177 160
45-64	197 912	939 467	257 598	73 815	6 727	1 475 519
65+	47 923	492 339	82 658	304 390	1 871	929 181
Počet detí						
0	1 132 853	131 838	26 751	12 289	84	1 303 815
1	192 481	394 544	121 759	42 668	2 096	753 548
2	81 115	1 053 055	192 242	160 457	1 361	1 488 230
3	23 558	410 270	70 693	101 359	347	606 227
4	10 350	115 695	19 698	38 512	76	184 331
5+	14 254	67 291	9 518	26 580	43	117 686
nezistený	96 735	9 672	3 875	1 760	15 981	128 023
Vzdelanie						
Základné	571 844	195 553	38 491	118 510	210	924 608
Stredné bez mat.	241 918	568 983	123 233	113 194	25	1 047 353
Stredné s mat.	539 268	795 512	169 199	107 649	45	1 611 673
Vysokoškolské	325 139	562 553	83 159	30 091	504	1 001 446
Bez vzdelania	11 546	2 145	443	851	2	14 987
Nezistené	105 842	57 619	30 011	13 330	19 202	226 004
Národnosť						
Slovenská	1 297 689	1 877 890	368 024	316 711	141	3 860 455
Maďarská	113 451	177 715	38 782	42 448	325	372 721
Rómska	21 758	18 403	1 403	1 861	9	43 434
Rusínska	5 279	12 296	1 399	2 818	2	21 794
Česká	4 271	15 948	3 806	3 858	99	27 982
Ostatné	9 992	23 803	3 631	2 489	447	40 362
Nezistená	98 906	56 310	27 491	13 440	18 965	215 112
Náboženské vyznanie						
Rímskokatolícke	761 604	1 327 197	222 472	252 294	200	2 563 767
Evanjelické a. v.	70 207	127 770	24 870	30 106	7	252 960
Gréckokatolícke	53 417	96 995	13 474	17 519	8	181 413
Reformovaní	22 843	36 438	6 851	8 708	5	74 845
Ostatné	55 823	70 619	12 211	8 766	54	147 473
Bez vyznania	464 198	454 683	129 140	50 891	157	1 099 069
Nezistené	123 254	68 663	35 518	15 341	19 557	262 333

Zdroj: Štatistický úrad SR

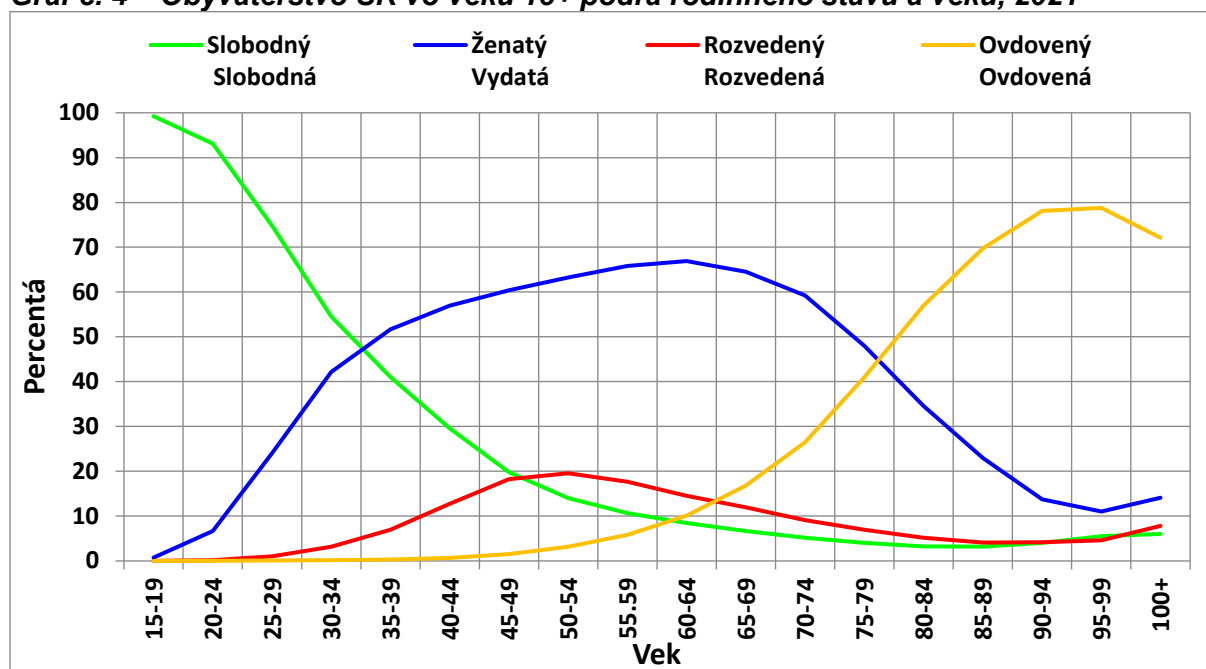
5.2. VEK

Podobne ako pohlavie aj vek má výrazný vplyv na reprodukčné správanie obyvateľov [1, 2, 4]. Preto aj rozdiely v rodinnom stave obyvateľov v závislosti od veku sú výrazné.

V detskom veku sú všetci obyvatelia slobodní. Stopercentný podiel slobodných v populácii sa končí vo veku 16 rokov, keď je možné (aj keď len za špecifických podmienok) vstupovať do manželstva. Ide však naozaj len o výnimočné prípady, preto reálny počet ženatých, resp. vydatých osôb sa začína zvyšovať až od veku 18 rokov, kedy je možné vstupovať do manželstva bez súdneho rozhodnutia. Pretože priemerný vek pri prvom sobáši sa u oboch pohlaví neustále zvyšuje, podiel slobodných osôb v mladom veku sa stále dlhšie drží nad hranicou 90 %. V roku 2021 to bolo až do veku 23 rokov. Od tohto veku sa podiel slobodných v populácii Slovenska prudko znižoval, pričom výrazný pokles trval až do veku 55 rokov. Do veku 35 rokov však bolo slobodné obyvateľstvo najpočetnejšou skupinou zo všetkých rodinných stavov. Od veku 55 rokov sa podiel slobodných obyvateľov v populácii znižoval už len mierne a zhruba od 60. roku života sa slobodní stali najmenej početnou skupinou obyvateľov s podielom menej ako 10 % z celkového počtu obyvateľov (tabuľka č. 3, graf č. 4).

Prudký nárast podielu ženatých a vydatých osôb v populácii, ktorý sa začína vo veku 20 rokov, vrcholil v roku 2021 vo veku 60 – 64 rokov, keď podiel osôb žijúcich v manželstve dosiahol takmer 70 % z celkového počtu obyvateľov. Od veku 65 rokov sa podiel ženatých a vydatých osôb v populácii postupne znižoval, a to až k hranici 10 % vo veku nad 90 rokov. Vo veku 35 – 77 rokov boli osoby žijúce v manželstve najpočetnejšou skupinou v populácii Slovenska zo všetkých rodinných stavov (tabuľka č. 3, graf č. 4).

Graf č. 4 – Obyvateľstvo SR vo veku 15+ podľa rodinného stavu a veku, 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR

Podiel rozvedených obyvateľov sa začína zvyšovať od veku 25 rokov. V roku 2021 dosiahol podiel rozvedených vrchol vo veku 50 – 54 rokov a to zhruba 20 %

z celkového počtu obyvateľov. Následný pokles znamenal zníženie podielu rozvedených osôb v populácii Slovenska až ku hranici 5 % vo veku nad 80 rokov (tabuľka č. 3, graf č. 4).

Podiel ovdovených sa začína zvyšovať po dosiahnutí veku 50 rokov. V roku 2021 boli ovdovení najpočetnejšou skupinou zo všetkých rodinných stavov v populácii Slovenska od 78 rokov, pričom ich podiel sa zvyšoval až do 95 rokov, keď až 80 % obyvateľov Slovenska patrilo do skupiny ovdovených.

5.3. POČET ŽIVONARODENÝCH DETÍ

Počet narodených detí úzko súvisí s vekom a trvaním manželstva, resp. partnerského spolužitia. S narastajúcim počtom detí sa zvyšuje vek rodičov, ubúda slobodných a pribúda ženatých, resp. vydatých a ovdovených. Rozvedení aspoň s jedným dieťaťom si udržiavajú pomerne stabilný podiel v populácii Slovenska (tabuľka č. 3, graf č. 5).

V skupine bezdetných obyvateľov bolo v roku 2021 takmer 90 % slobodných. Ide nielen o osoby, ktoré nemajú deti preto, že z rôznych dôvodov žijú bez partnera (dočasne alebo trvale) ale tiež o bezdetné kohabitujúce páry. V skupine osôb s jedným dieťaťom bol podiel slobodných ešte pomerne vysoký (zhruba 25 %). Vyplýva to z povahy kohabitácií, keď kohabitujúce páry majú vo všeobecnosti menej detí ako manželské páry a to aj preto, že po narodení detí sa kohabitácie často menia na manželstvo [1, 2, 4]. Podiel slobodných osôb v skupine obyvateľov s viac ako jedným dieťaťom bol v roku 2021 už výrazne nižší. Pri dvoch, troch a štyroch deťoch bol podiel slobodných osôb menší ako 6 %, v skupine obyvateľov s 5 a viac deťmi sa zvýšil nad hranicu 10 %. Vyšší podiel slobodných v tejto skupine obyvateľov je spôsobený vyšším podielom Rómov medzi mnohodetnými obyvateľmi. Je známe, že Rómovia majú výrazne vyššie zastúpenie slobodných vo svojej populácii ako majoritné obyvateľstvo [5].

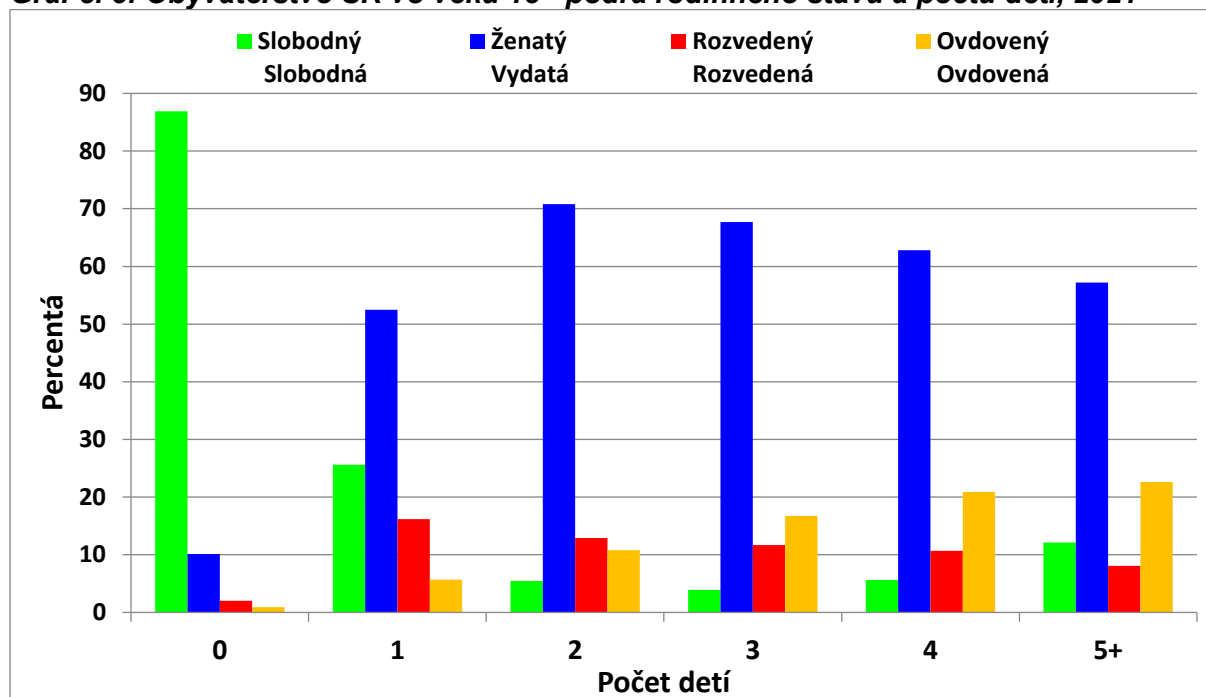
Osoby žijúce v manželstve tvorili v roku 2021 v skupine bezdetných obyvateľov len 10 %, čiastočne ide o manželské páry, ktoré nemôžu mať deti a čiastočne o ženatých, resp. vydaté, ktorí nechcú mať deti, pričom môže ísť o trvalú životnú stratégiu alebo o odklad narodenia dieťaťa do vyššieho veku [1, 2, 4]. Pri obyvateľoch aspoň s jedným dieťaťom dominujú ženaté, resp. vydaté osoby. V prípade obyvateľov s dvomi, tromi alebo štyrmi deťmi sa podiel osôb žijúcich v manželstve pohyboval v roku 2021 od 60 do 70 %. Menší podiel (od 50 % do 60 %) tvorili ženaté, resp. vydaté osoby v skupine obyvateľov s jedným dieťaťom a s 5 a viac deťmi. V skupine jednodetných rodín znižujú podiel ženatých, resp. vydatých partnerské spolužitia, u mnohodetných rodín zas vzhľadom na vyšší vek manželov častejšie evidujeme ovdovenie jedného z nich.

Najväčší podiel rozvedených osôb je v skupine obyvateľov s jedným dieťaťom (v roku 2021 to bolo 16,2 %). U obyvateľov najmenej s dvomi deťmi sa podiel rozvedených osôb pohyboval v blízkosti hranice 10 % s mierne klesajúcou tendenciou pri rastúcom počte detí. Tento stav zodpovedá časovaniu rozvodov a tiež skutočnosti, že rozvodovosť sa znižuje so zvyšujúcim sa počtom detí. Na Slovensku dlhodobo zhruba $\frac{3}{4}$ rozvodov tvoria manželstvá bez detí alebo s jedným dieťaťom [1, 2, 4].

So zvyšujúcim sa počtom detí sa zvyšuje podiel ovdovených osôb. Dá sa predpokladať, že väčší počet detí v rodine je spojený s vyšším vekom manželov a teda

aj s väčšou pravdepodobnosťou, že jeden z manželov ovdovie. V skupine obyvateľov s menej ako 2 deťmi bol podiel ovdovených v roku 2021 nízky, nedosahoval ani 6 %. V skupine obyvateľov s dvomi deťmi sa pohyboval tesne nad hranicou 10 % a postupne sa zvyšoval na viac ako 22 % ovdovených v skupine obyvateľov s 5 a viac deťmi.

Graf č. 5: Obyvateľstvo SR vo veku 15+ podľa rodinného stavu a počtu detí, 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR

5.4. VZDELANIE

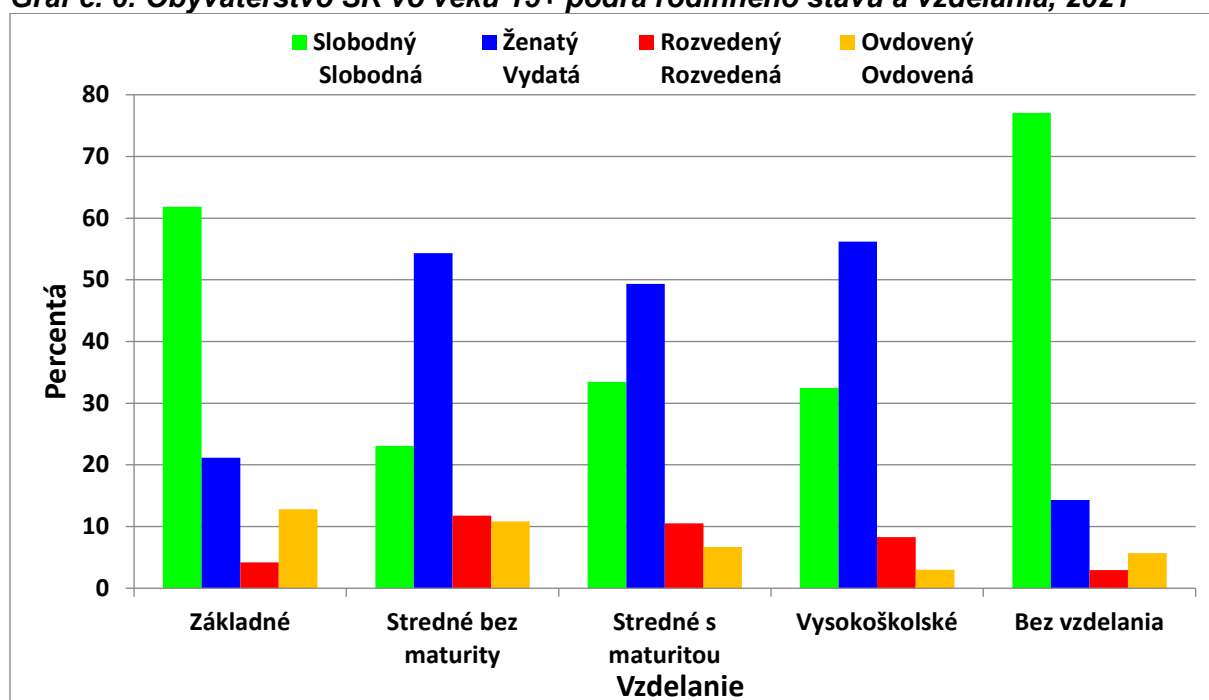
V skupine obyvateľov so základným vzdelaním a bez vzdelania výrazne prevládajú slobodné osoby (v roku 2021 viac ako 60 %, resp. takmer 80 %) – tabuľka č.3, graf č. 6. Jedným z dôvodov vysokého podielu slobodných v skupine obyvateľov so základným vzdelaním je aj skutočnosť, že do tejto skupiny patria osoby študujúce na stredných školách (s neukončeným stredoškolským vzdelaním), ktoré vzhľadom na svoj mladý vek vstupujú do manželstva len výnimočne. V prípade osôb bez školského vzdelania sa zas možno domnievať, že do tejto skupiny obyvateľov patria vo väčšej miere osoby rôznym spôsobom hendikepované, ktoré počas svojho života neuzatvárajú manželstvo a nezakladajú si rodiny. Najmenej slobodných osôb zo všetkých vzdelanostných skupín obyvateľov je medzi obyvateľmi so stredným vzdelaním bez maturity v roku 2021 to bolo 23 %. V skupine stredoškolákov s maturitou a vysokoškolákov presahoval podiel slobodných obyvateľov 30 %.

V skupine obyvateľov so stredným a vysokoškolským vzdelaním prevládajú osoby žijúce v manželstve. Prvoradým dôvodom je vek, keďže ide o osoby, ktoré už môžu vstupovať do manželstva bez vekového obmedzenia. V roku 2021 sa podiel ženatých alebo vydatých osôb v skupine obyvateľov so stredoškolským alebo vysokoškolským vzdelaním pohyboval od 50 do 60 %. Osoby so základným vzdelaním tvorili viac ako 20 % a osoby bez vzdelania len 14 % z celkového počtu obyvateľov v týchto vzdelanostných skupinách.

Nízky podiel rozvedených v skupine obyvateľov so základným vzdelaním a bez vzdelania súvisí hlavne s nižším počtom manželstiev, ktoré obyvateľstvo v týchto dvoch vzdelanostných skupinách uzatvára. V ostatných troch vzdelanostných skupinách (stredné vzdelanie s maturitou aj bez maturity a vysokoškolské vzdelanie) sa podiel rozvedených pohyboval v roku 2021 blízko hranice 10 %.

Je známe, že so zvyšujúcim sa vzdelaním sa znižuje úmrtnosť [1, 2, 4]. So zvyšujúcim sa vzdelaním preto logicky klesá aj podiel ovdovených osôb, ktorý priamo súvisí s predčasnými úmrtiami, ktorých je u obyvateľov s vyšším vzdelaním menej. Najvyšší podiel ovdovených osôb bol v roku 2021 v skupine obyvateľov so základným vzdelaním (zhruba 13 %) a najnižší v skupine obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním (3 %).

Graf č. 6: Obyvateľstvo SR vo veku 15+ podľa rodinného stavu a vzdelania, 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR

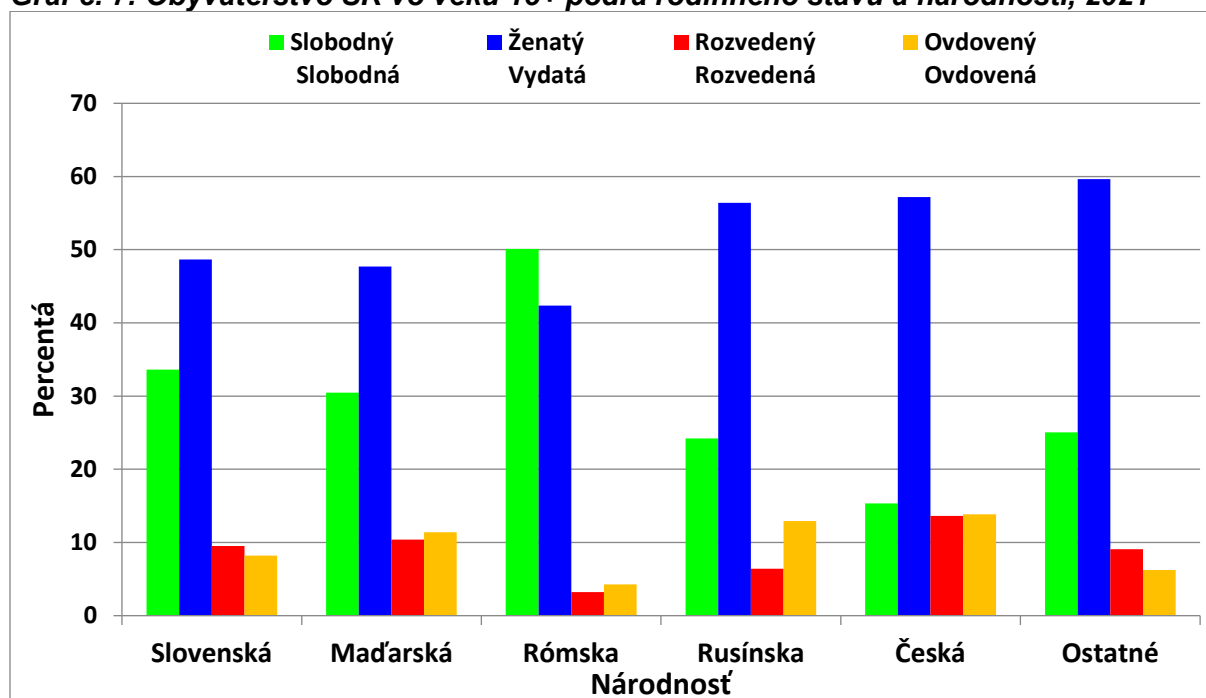
5.5. NÁRODNOSŤ

Národnosť v sebe spája kultúrne, regionálne aj historické špecifiká, ktoré ovplyvňujú reprodukčné správanie obyvateľstva a tým aj štruktúru obyvateľov podľa rodinného stavu.

Podobná štruktúra obyvateľov podľa rodinného stavu je u obyvateľov slovenskej a maďarskej národnosti s pomerne malou prevahou osôb žijúcich v manželstve nad slobodnými osobami (v roku 2021 bol tento rozdiel necelých 20 percentuálnych bodov v prospech ženatých, resp. vydatých osôb). V obidvoch populáciách bol podobný aj podiel rozvedených a ovdovených osôb (v roku 2021 menej ako 10 %). Zatiaľ čo u obyvateľov slovenskej národnosti mierne prevládali rozvedení nad ovdovenými, u obyvateľov maďarskej národnosti to bolo naopak (tabuľka č. 3, graf č. 7).

U obyvateľov rómskej národnosti dlhodobo výrazne prevládajú slobodné osoby, ich podiel v populácii 15+ bol v roku 2021 50 %. Dôvodom je vysoká pôrodnosť a tým vysoký počet detí v populácii, vysoká úmrtnosť, ktorá znižuje počet seniorov v populácii a tým aj počet rozvedených osôb a tiež nižšia sobášnosť, keď oficiálne sobáše sú čiastočne nahrádzané rómskymi svadbami, ktoré nemajú vplyv na rodinný stav obyvateľov [5]. Podiel osôb žijúcich v manželstve je u obyvateľov rómskej národnosti najnižší zo všetkých hodnotených národnostných skupín (v roku 2021 bol tesne nad hranicou 40 %). Podiel rozvedených a ovdovených je u obyvateľov rómskej národnosti veľmi nízky (3,2 %, resp. 4,3 % v roku 2021). Je známe, že Rómovia majú nízku rozvodovosť a vysokú úmrtnosť mužov aj žien, v dôsledku čoho neevidujeme tak vysokú nadúmrtnosť mužov, ktorá je hlavným dôvodom vyššieho podielu ovdovených u nerómskej populácie (tabuľka č. 3, graf č. 7).

Graf č. 7: Obyvateľstvo SR vo veku 15+ podľa rodinného stavu a národnosti, 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR

U obyvateľov rusínskej a českej národnosti ako aj v skupine ostatných národností výrazne prevládajú osoby žijúce v manželstve s podielom na celkovom počte obyvateľov od 55 % do 60 %. Druhou najpočetnejšou skupinou u týchto troch národností sú slobodné osoby. U obyvateľov rusínskej národnosti a v skupine ostatných národností dosahoval podiel slobodných osôb v roku 2021 zhruba 25 %, u obyvateľov českej národnosti len 15 %. Podiel rozvedených a ovdovených osôb sa u obyvateľov rusínskej, českej a ostatných národností pohyboval v roku 2021 od 6 % do 14 %. U obyvateľov českej národnosti bol podiel rozvedených a ovdovených vyrovnaný a najvyšší zo všetkých hodnotených národností (viac ako 13 % v roku 2021). Obyvateľstvo rusínskej národnosti (s nízkou rozvodovosťou) malo v roku 2021 druhý najnižší podiel rozvedených osôb po rómskej národnosti (6,4 %) a pomerne vysoký podiel ovdovených osôb (takmer 13 %). V skupine ostatných národností bol v roku 2021 podiel rozvedených aj ovdovených obyvateľov nižší ako 10 %, pričom menej bolo ovdovených osôb ako rozvedených.(tabuľka č. 3, graf č. 7).

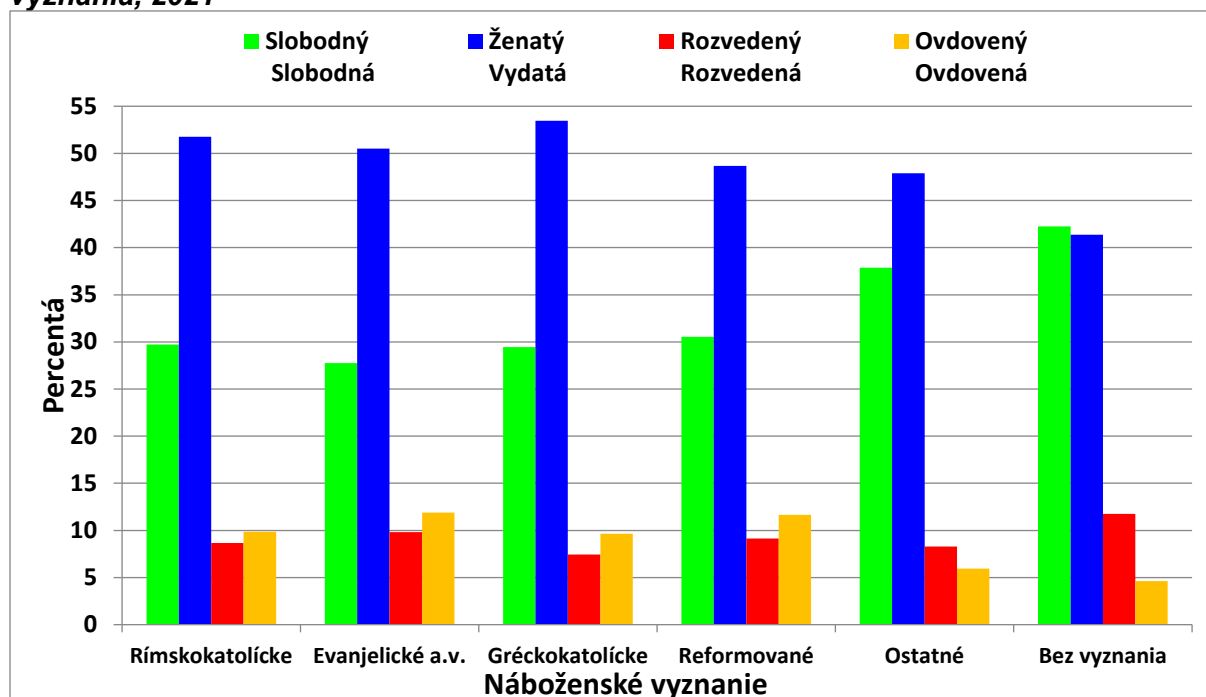
5.6. VIEROVYZNANIE

Pri štyroch najpočetnejších náboženských vierovyznaniach (ide o kresťanské cirkvi – rímskokatolícku, evanjelickú augsburského vyznania, gréckokatolícku a reformovanú) nie sú výrazné rozdiely v rozdelení obyvateľov podľa rodinného stavu.

Výrazne najpočetnejšiu skupinu tvoria obyvatelia žijúci v manželstve, ich podiel sa v roku 2021 pohyboval v blízkosti hranice 50 % (u reformovaných tesne pod touto hranicou pri zvyšných troch vierovyznaniach tesne nad ňou). Nasledovali slobodné osoby s podielom na úrovni 30 % (len u evanjelikov a. v. bol podiel zhruba o 2 percentuálne body nižší). Podiel rozvedených a ovdovených obyvateľov sa pohyboval v blízkosti hranice 10 %, pričom pri všetkých štyroch náboženských vierovyznaniach bol v roku 2021 vyšší podiel ovdovených ako rozvedených. Vyšší podiel rozvedených aj ovdovených bol u evanjelikov a. v. a reformovaných, nižší u katolíkov (západného aj východného obradu) (tabuľka č. 3, graf č. 8).

Výrazne odlišná je štruktúra obyvateľov podľa rodinného stavu v skupine ostatných cirkví a hlavne v skupine obyvateľov bez náboženského vyznania. V oboch týchto skupinách obyvateľov je vysoký podiel slobodných osôb a nižší podiel osôb žijúcich v manželstve (u obyvateľov bez vyznania sú slobodné osoby dokonca najpočetnejšou skupinou v populácii 15+). U rozvedených a ovdovených je situácia opačná ako evidujeme v štyroch najväčších cirkvách. V skupine ostatných cirkví a u obyvateľov bez náboženského vyznania je vyšší podiel rozvedených osôb ako ovdovených (tabuľka č. 3, graf č. 8).

Graf č. 8 – Obyvateľstvo SR vo veku 15+ podľa rodinného stavu a náboženského vyznania, 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR

Aj uvedené skutočnosti potvrdzujú, že náboženské vierovyznanie ovplyvňuje reprodukčné správanie obyvateľov. Rozdiely sa týkajú všetkých reprodukčných procesov azda s výnimkou úmrtnosti [1, 2, 4]. Viac slobodných a menej ženatých, resp. vydatých súvisí s častejšími kohabitáciami v skupine obyvateľov bez vyznania, viac

rozvedených s vyššou rozvodovosťou v tejto skupine obyvateľov a menej ovdovených s nárastom religiozity vo vyššom veku.

6. ZÁVER

Rodinný stav je dôležitou charakteristikou obyvateľstva. Poskytuje obraz o obyvateľstve z hľadiska reprodukčného, kultúrneho aj sociálno-ekonomického. Takéto faktory totiž vplyvajú na vývoj rodinného stavu obyvateľov. Priamo ho síce ovplyvňuje len sobášnosť, rozvodovosť a úmrtnosť, za týmito reprodukčnými faktormi je však mnoho iných vplyvov, ktoré pôsobia na rodinný stav sprostredkovane. Túto skutočnosť potvrdzujú aj vybrané faktory zo sčítania obyvateľov, ktoré boli predmetom predchádzajúceho hodnotenia. Pri všetkých sa preukázalo, že majú významný vplyv na rodinný stav obyvateľov.

Rodinný stav, podobne ako viaceré ďalšie populačné štruktúry, je na jednej strane výsledkom pôsobenia reprodukčných procesov, no zároveň je aj jedným z predpokladov demografického vývoja do budúcnosti. Treba ho brať do úvahy aj pri mnohých rozhodovacích a riadiacich procesoch v rôznych oblastiach spoločenského života.

Aj z predchádzajúceho hodnotenia je zrejmé, že rodinný stav obyvateľov má jednoznačný základný trend vyplývajúci z demografického vývoja. Je to znižovanie počtu a podielu osôb žijúcich v manželstve. Na úkor ženatých a vydatých osôb sa v populácii Slovenska už niekoľko desaťročí zvyšuje počet i podiel slobodných a rozvedených osôb. Je to dôsledok súčasného spôsobu života, keď kohabitácie čiastočne nahrádzajú manželstvá a manželské nezhody a krízy sa bežne riešia rozvodom. Z vývoja obyvateľov podľa rodinného stavu sa však dá usudzovať, že tento trend speje k svojmu naplneniu a intenzita vzniku kohabitácií aj rozvodovosť dosiahli svoj vrchol (pre rozvodovosť toto konštatovanie platí nesporne, pre kohabitácie existuje viac scenárov možného budúceho vývoja). Mohlo by to znamenať stabilizáciu štruktúry obyvateľov podľa rodinného stavu na súčasnej úrovni alebo dokonca mierne zvýšenie podielu ženatých a vydatých osôb v populácii. Takémuto trendu by mohol napomôcť aj pokles úmrtnosti a znižovanie nadúmrtnosti mužov, ktorý by spôsobil, že trvanie manželstiev by sa predĺžilo a podiel ovdovených osôb v populácii by sa znížil.

LITERATÚRA

[1] BLEHA, B. – GARAJOVÁ, A. – MÉSZÁROS, J. – PILINSKÁ, V. – ŠPROCHA, B. – VAŇO, B.: Populačný vývoj v krajoch a okresoch Slovenska od začiatku 21. storočia. Bratislava: INFOSTAT, 2019. 147 s. ISBN 978-80-89398-38-6.

[2] BLEHA, B. – PILINSKÁ, V. – ŠPROCHA, B. – VAŇO, B.: Populačný vývoj Slovenska v prierezo- a kohortnom pohľade. Bratislava: INFOSTAT, 2022. 150 s. ISBN 978-80-89398-47-8.

[3] SODB 2021 – Metodické vysvetlivky. Dostupné na: <https://www.scitanie.sk/vysvetlivky> [cit. 02-01-2023].

[4] VAŇO, B. (ed.): Populačný vývoj v Slovenskej republike 2011. Bratislava: INFOSTAT, 2012. 97 s. ISBN 978-80-89398-21-8.

[5] VAŇO, B. – HAVIAROVÁ, E.: Demografické trendy rómskej populácie. In: Vašečka, M. (ed.): Súhrnná správa o Rómoch na Slovensku. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2002, s. 475 – 502. ISBN 80-889-3541-5.

[6] Výsledky SĽDB 1991. Bratislava, Štatistický úrad SR. [cit. 02-01-2023]. Dostupné na: <https://www.scitanie.sk/o-scitani/udaje-z-minulych-scitani-od-1991>.

[7] Výsledky SODB 2001. Bratislava, Štatistický úrad SR. [cit. 02-01-2023]. Dostupné na: <https://www.scitanie.sk/o-scitani/udaje-z-minulych-scitani-od-1991>.

[8] Výsledky SODB 2011. Bratislava, Štatistický úrad SR. [cit. 02-01-2023]. Dostupné na: <https://www.scitanie.sk/o-scitani/udaje-z-minulych-scitani-od-1991>.

[9] Výsledky SODB 2021. [cit. 02-01-2023]. Dostupné na: <https://www.scitanie.sk/rozsirene-vysledky>.

RESUMÉ

Rodinný stav je dôležitou charakteristikou obyvateľstva. Poskytuje obraz o obyvateľstve z hľadiska reprodukčného, kultúrneho aj sociálno-ekonomického. Priamo ho ovplyvňuje sobášnosť, rozvodovosť a úmrtnosť, za týmito reprodukčnými faktormi je však mnoho iných vplyvov, ktoré pôsobia na rodinný stav sprostredkovane. Rodinný stav, podobne ako viaceré ďalšie populačné štruktúry, je na jednej strane výsledkom pôsobenia reprodukčných procesov, no zároveň je aj jedným z predpokladov demografického a spoločenského vývoja do budúcnosti.

Rodinný stav obyvateľov má v posledných desaťročiach jednoznačný základný trend vyplývajúci z demografického vývoja. Je to znižovanie počtu a podielu osôb žijúcich v manželstve. Na úkor ženatých a vydatých osôb sa v populácii Slovenska už niekoľko desaťročí zvyšuje počet aj podiel slobodných a rozvedených osôb. Podiel ovdovených zostáva stabilný a mení sa len minimálne.

Výrazné sú aj regionálne rozdiely v rodinnom stave obyvateľov, aj keď na krajskej úrovni sa neprejavujú v plnom rozsahu. Vo všetkých krajoch SR je zachovaná rovnaká základná štruktúra obyvateľov podľa rodinného stavu ako na celoslovenskej úrovni. Najviac obyvateľov je slobodných, nasledujú osoby žijúce v manželstve, ďalej rozvedení a najmenej je ovdovených. Jedinou výnimkou je Prešovský kraj, v ktorom je menej rozvedených ako ovdovených obyvateľov. Aj keď základné trendy sú na úrovni krajov rovnaké, regionálne rozdiely sa prejavujú v detailnejšom pohľade na rodinný stav obyvateľov.

Do štruktúrneho hodnotenia rodinného stavu obyvateľov sme zaradili ukazovatele, ktoré ovplyvňujú reprodukčné správanie obyvateľov a zároveň sa zisťujú v sčítaní obyvateľov, domov a bytov. Hodnotenie potvrdilo výrazné rozdiely v rodinnom stave obyvateľov podľa všetkých zvolených ukazovateľov.

Čo sa týka pohlavia, v populácii 15+ na Slovensku podiel slobodných mužov je vyšší ako podiel slobodných žien. U mužov je viac rozvedených ako ovdovených, u žien je situácia opačná, pričom podiel rozvedených aj ovdovených osôb je vyšší v populácii žien.

Vo veku do 34 rokov prevládajú v populácii Slovenska slobodné osoby. V strednom a staršom veku (35 – 79 rokov) je v populácii najviac ženatých, resp. vydatých osôb. Vo veku nad 80 rokov prevládajú medzi obyvateľmi ovdovené osoby. Najviac rozvedených v populácii Slovenska je vo veku okolo 50 rokov, tento rodinný stav však nie je v žiadnom veku dominantný.

Vysoký podiel slobodných je u obyvateľov bez detí a čiastočne aj s jedným dieťaťom. U obyvateľov s deťmi sú najpočetnejším rodinným stavom osoby žijúce v manželstve. Najviac rozvedených je u obyvateľov s jedným dieťaťom a najviac ovdovených v skupine obyvateľov s 5 a viac deťmi.

Obyvatelia so základným vzdelaním a bez vzdelania sú najčastejšie slobodní. U obyvateľov so stredoškolským a vysokoškolským vzdelaním prevláda rodinný stav ženatý, resp. vydatá. So zvyšujúcim sa vzdelaním klesá podiel ovdovených osôb v populácii a najviac rozvedených osôb je u obyvateľov so stredoškolským vzdelaním.

Obyvateľstvo slovenskej a maďarskej národnosti má podobnú štruktúru podľa rodinného stavu. U obyvateľov rómskej národnosti je veľmi vysoký podiel slobodných osôb, pri zvyšných hodnotených národnostiach je výraznejšia prevaha ženatých, resp. vydatých osôb.

Čo sa týka religiozity, medzi obyvateľmi, ktorí sa prihlásili ku štyrom najväčším cirkvám na Slovensku (rímskokatolícka, evanjelická a. v., gréckokatolícka a reformovaná) je najviac ženatých, resp. vydatých osôb, nasledujú slobodní, ovdovení a najmenej je rozvedených. V skupine ostatné cirkvi je viac rozvedených ako ovdovených. Výrazný rozdiel je v skupine obyvateľov bez vyznania. Podiel slobodných je vyšší ako podiel obyvateľov žijúcich v manželstve a podiel rozvedených je výrazne vyšší ako podiel ovdovených.

RESUME

Marital status is an important characteristic of population. It provides a picture of the population from the reproductive, cultural and socio-economic perspective. It is directly affected by marriage, divorce and mortality, but behind these reproductive factors there are many other influences affecting marital status indirectly. Marital status, like several other population structures, is on the one hand the result of reproductive processes, but at the same time it is also one of the prerequisites for demographic and social development in the future.

In recent decades, the marital status of the population has a clear basic trend resulting from the demographic development. It is a decrease in the number and the share of the married persons. At the expense of the married persons, the number and the share of single and divorced persons in the population of Slovakia has been increasing for several decades. The share of the widowed remains stable and changes only minimally.

The regional differences in the population's marital status are also significant, even if they are not fully manifested at or regional level. In all regions of the Slovak Republic, the same basic population structure according to family status is maintained as at the national level. The largest part of population is single, followed by the married persons, the divorced persons and the least numerous part of population are widowed persons. The only exception is the Prešov region, where there are fewer divorced persons than the widowed. Even if the basic trends are very similar at the regional level, the regional differences are manifested in a more detailed view of the marital status of population. In the structural assessment of the marital status, we included indicators affecting the reproductive behavior of the population and are also surveyed in the population census. The assessment confirmed significant differences in the marital status of population according to all selected indicators.

Regarding gender in the population aged 15 years and over the share of single men is higher than of single women. There are more divorced men than widowed in Slovakia. The reverse is true for women while the share of the divorced and the widowed persons is higher in the female population.

Single persons predominate in the population of Slovakia under the age of 34. In the middle and older age (35-79 years), the majority of the population is married. At the age of over 80, widowed persons predominate in population. Most divorced persons in the population of Slovakia are around age 50 years, but this marital status is not dominant at any age.

There is a high share of single persons among the population without any children and partly with one child. Among the population with children, the married people form the most numerous marital status. The largest number of divorced persons is among

persons with one child, and the majority of widowed persons can be found among persons with 5 or more children.

Population with basic education and without education is most often single. For population with secondary and higher education, the predominant marital status is married. With increasing education the share of widowed persons in the population decreases, and the highest number of divorced persons is among population with secondary education.

The Slovak and the Hungarians have a similar structure according to marital status. In the Roma population the share of single persons is very high. In the group of the remaining nationalities there is a significant predominance of married persons in the population.

As regards religiosity, among the population who have registered with the four largest churches in Slovakia (Roman Catholic, Evangelical, Greek Catholic and Reformed), the majority of population is married, followed by single and widowed persons and the smallest part are divorced persons. In the group of other religions, there are more divorced than widowed persons. There is a significant difference in the group of population without a religion. The share of unmarried persons is higher than the share of married people, and the share of divorced persons is significantly higher than the share of widowed persons.

PROFESIJNÝ ŽIVOTOPIS

Ing. Boris Vaňo vyštudoval Vysokú školu ekonomickú v Bratislave, následne absolvoval postgraduálne štúdium z demografie na Karlovej univerzite v Prahe. Od roku 1980 pracuje v Inštitúte informatiky a štatistiky ako výskumný pracovník v oblasti demografie. V rokoch 2000 – 2014 bol vedúcim Výskumného demografického centra. V období rokov 2006 – 2010 pôsobil ako podpredseda Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti pre demografiu. Špecializuje sa na hodnotenie populačného vývoja, demografické prognózy a populačnú politiku.

KONTAKT

vano@infostat.sk